

มาตรการในการแก้ไขปัญหาภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบของจีน

1. สถานการณ์ภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบของจีน

อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศ เนื่องจากมีบทบาทต่อการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การยกระดับโภชนาการของประชาชน การสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ตลอดจนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารสมัยใหม่ของจีน ในช่วงกว่าสิบปีที่ผ่านมา รัฐบาลจีนได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมโคนมอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนการลงทุนในฟาร์มโคนมขนาดกลางและขนาดใหญ่ การพัฒนาสายพันธุ์โคนม การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการฟาร์ม และการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ส่งผลให้กำลังการผลิตน้ำนมดิบภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจีนสามารถลดการพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศได้มากขึ้น

การพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐบาลจีนในการยกระดับความมั่นคงด้านอาหารและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม การขยายกำลังการผลิตในช่วงปี 2563 - 2565 เป็นไปอย่างรวดเร็วจากการลงทุนของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ขณะที่การบริโภคผลิตภัณฑ์นมภายในประเทศกลับเติบโตต่ำกว่าที่คาดการณ์ ส่งผลให้ตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนเริ่มเผชิญ **ภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบ (Milk Oversupply)** อย่างชัดเจน โดยปริมาณน้ำนมดิบที่ผลิตได้สูงเกินกว่าความต้องการของตลาด และก่อให้เกิดแรงกดดันต่อราคาน้ำนมดิบภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลการผลิตน้ำนมดิบของจีนสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างชัดเจน โดยระหว่างปี 2564 - 2566 ปริมาณการผลิตน้ำนมดิบเพิ่มขึ้นจาก **36.83 ล้านตัน เป็น 41.97 ล้านตัน** หรือขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 6 - 7 ต่อปี จากผลของการขยายฟาร์มโคนมขนาดใหญ่ การปรับปรุงพันธุ์กรรมโคนม และการยกระดับประสิทธิภาพการผลิต อย่างไรก็ตาม เมื่อภาวะอุปทานส่วนเกินเริ่มส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรม ในปี 2567 ปริมาณการผลิตน้ำนมดิบจึงลดลงเหลือ **40.80 ล้านตัน** หรือลดลงร้อยละ 2.8 เมื่อเทียบกับปีก่อน ก่อนจะฟื้นตัวเพียงเล็กน้อยในปี 2568 อยู่ที่ **40.91 ล้านตัน** ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอุตสาหกรรมเริ่มเข้าสู่ช่วงการปรับสมดุลภายหลังการดำเนินมาตรการควบคุมกำลังการผลิตของภาครัฐ

ภาวะอุปทานส่วนเกินดังกล่าวมิได้เกิดจากการเพิ่มขึ้นของผลผลิตเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นผลจากหลายปัจจัยประกอบกัน ได้แก่ การชะลอตัวของเศรษฐกิจจีนภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กำลังซื้อของผู้บริโภคที่อ่อนแอลง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรจากอัตราการเกิดที่ลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความต้องการผลิตภัณฑ์นมบางประเภท โดยเฉพาะนมผงสำหรับทารก ตลอดจนการได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นของเครื่องดื่มทางเลือก เช่น เครื่องดื่มโปรตีนจากพืช เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ และกาแฟพร้อมดื่ม ทำให้อัตราการเติบโตของการบริโภคผลิตภัณฑ์นมต่ำกว่าการขยายตัวของกำลังการผลิต ส่งผลให้ตลาดเกิดภาวะอุปทานส่วนเกินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผลกระทบจากภาวะดังกล่าวได้ส่งผ่านตลอดห่วงโซ่อุตสาหกรรม โดยราคาน้ำนมดิบภายในประเทศปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมลดลง ขณะที่ผู้ประกอบการโรงงานแปรรูปต้องเผชิญกับต้นทุนการจัดเก็บวัตถุดิบและการแข่งขันด้านราคาที่รุนแรงขึ้น ผู้ประกอบการจำนวนมากจึงเริ่มปรับลดกำลังการผลิต ชะลอการลงทุน ลดจำนวนแม่โคนม และให้ความสำคัญกับการบริหารต้นทุนและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมากกว่าการขยายกำลังการผลิตเพิ่มเติม

ทั้งนี้ รัฐบาลจีนมิได้มองว่าภาวะอุปทานส่วนเกินเป็นเพียงปัญหาที่เกิดจากผลผลิตล้นตลาดในระยะสั้น แต่ประเมินว่าเป็น **ปัญหาเชิงโครงสร้าง (Structural Issue)** ของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นม โดยเฉพาะโครงสร้างการใช้ประโยชน์น้ำนมดิบที่ยังพึ่งพาการผลิตนมพร้อมดื่มเป็นสัดส่วนสูง ส่งผลให้ระบบอุตสาหกรรมขาดความยืดหยุ่นในการรองรับผลผลิตส่วนเกิน เมื่อการบริโภคชะลอตัว โรงงานแปรรูปจึงลดการรับซื้อน้ำนมดิบจากเกษตรกรโดยตรง แตกต่างจากประเทศผู้ผลิตผลิตภัณฑ์นมรายสำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกาและเยอรมนี ที่มีการแปรรูปน้ำนมดิบเป็นชีส เนย และผลิตภัณฑ์นมชนิดแห้งในสัดส่วนสูง ซึ่งสามารถเก็บรักษาได้นานและช่วยรองรับผลผลิตส่วนเกินได้ดีกว่า จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้รัฐบาลจีนเลือกใช้แนวทาง **"การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม"** แทนการแทรกแซงราคาหรืออุดหนุนตลาดเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน และยกระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมในระยะยาว

2. สาเหตุของภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบในจีน

แม้ว่าการเพิ่มกำลังการผลิตน้ำนมดิบภายในประเทศจะเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของรัฐบาลจีน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร ลดการพึ่งพาการนำเข้าผลิตภัณฑ์นม และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม แต่การขยายตัวของกำลังการผลิตในช่วงปี 2563 - 2565 กลับเป็นไปอย่างรวดเร็วกว่าการเติบโตของอุปสงค์ภายในประเทศ ส่งผลให้ตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนเข้าสู่ภาวะอุปทานส่วนเกิน (Milk Oversupply) อย่างชัดเจน โดยรัฐบาลจีนประเมินว่า ปัญหาดังกล่าวมิใช่ผลจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง หากแต่เกิดจากการสะสมของปัจจัยหลายด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างอุตสาหกรรม และพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมทั้งหมด

2.1 การขยายกำลังการผลิตเร็วกว่าการเติบโตของอุปสงค์

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลจีนได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมโคนมอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนการลงทุนในฟาร์มโคนมขนาดกลางและขนาดใหญ่ การปรับปรุงพันธุกรรมโคนม การใช้ระบบบริหารจัดการฟาร์มอัจฉริยะ (Smart Dairy Farm) และการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ส่งผลให้ผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยต่อแม่โคนมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้ขยายการลงทุนทั้งในฟาร์มและโรงงานแปรรูป เพื่อรองรับการคาดการณ์ว่าความต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์นมของจีนจะเติบโตตามรายได้ของประชาชนและการขยายตัวของชนชั้นกลาง

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การฟื้นตัวของเศรษฐกิจจีนเป็นไปช้ากว่าที่คาด ส่งผลให้การบริโภคผลิตภัณฑ์นมเติบโตต่ำกว่าประมาณการ ขณะที่กำลังการผลิตที่ได้ลงทุนไว้อย่างคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ปริมาณน้ำนมดิบเข้าสู่ตลาดสูงกว่าความต้องการของภาคอุตสาหกรรม จนเกิดภาวะอุปทานส่วนเกินในที่สุด จึงกล่าวได้ว่า ภาวะน้ำนมดิบล้นตลาดของจีนมิได้เกิดจากการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ หากแต่เป็นผลจาก **"ความไม่สมดุลระหว่างการเติบโตของกำลังการผลิตและการเติบโตของตลาด"** ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ต้องอาศัยการปรับสมดุลทั้งระบบ

2.2 การชะลอตัวของเศรษฐกิจและกำลังซื้อของผู้บริโภค

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การชะลอตัวของเศรษฐกิจจีนภายหลังจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้ผู้บริโภคมีระดับการใช้จ่ายมากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าอาหารที่มีราคาสูงหรือผลิตภัณฑ์ระดับพรีเมียม ซึ่งรวมถึงผลิตภัณฑ์นมหลายประเภท ส่งผลให้ยอดขายผลิตภัณฑ์นมขยายตัวต่ำกว่าที่ผู้ประกอบการคาดการณ์ไว้

ทั้งนี้ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ความต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์นมเคยขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนทำให้ผู้ประกอบการจำนวนมากเร่งลงทุนขยายกำลังการผลิต แต่เมื่อสถานการณ์กลับเข้าสู่ภาวะปกติ การบริโภคกลับชะลอลง ประกอบกับรายได้ของประชาชนที่ยังไม่ฟื้นตัวเต็มที่ ทำให้ตลาดไม่สามารถรองรับผลผลิตที่เพิ่มขึ้นได้ ขณะเดียวกัน โครงการนมโรงเรียน (School Milk Program) ซึ่งเป็นช่องทางการบริโภคสำคัญ ก็มีการผลิตลดลงประมาณร้อยละ 40 - 50 ส่งผลให้ปริมาณการรับซื้อน้ำนมดิบจากโรงงานลดลงตามไปด้วย

2.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและพฤติกรรมผู้บริโภค

รัฐบาลจีนยังประเมินว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะอุปทานส่วนเกิน โดยเฉพาะอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงต่อตลาดนมผงสำหรับทารก อันเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์หลักของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีน นอกจากนี้ ผู้บริโภคชาวจีนยังหันไปนิยมเครื่องดื่มทางเลือกมากขึ้น เช่น เครื่องดื่มโปรตีนจากพืช เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ และกาแฟพร้อมดื่ม ส่งผลให้อัตราการเติบโตของตลาดผลิตภัณฑ์นมแบบดั้งเดิมชะลอตัวลง

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาน้ำนมดิบล้นตลาดมิได้เกิดจากการลดลงของกำลังซื้อเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งทำให้การคาดการณ์ตลาดในอดีตไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง

2.4 โครงสร้างอุตสาหกรรมที่ขาดความยืดหยุ่นในการรองรับผลผลิตส่วนเกิน

นอกเหนือจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการบริโภคแล้ว ผู้เชี่ยวชาญของจีนยังชี้ให้เห็นว่า ปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ โครงสร้างการใช้ประโยชน์จากน้ำนมดิบของจีนยังไม่สมดุล โดยผลิตภัณฑ์นมของจีนส่วนใหญ่ยังอยู่ในรูป นมพร้อมดื่ม (Liquid Milk) ซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 80 - 90 ของผลิตภัณฑ์นมทั้งหมดของการใช้ประโยชน์น้ำนมดิบ ขณะที่ผลิตภัณฑ์ที่สามารถเก็บรักษาได้นาน เช่น ซีส เนย และผลิตภัณฑ์นมชนิดแห้ง ยังมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ

ลักษณะโครงสร้างดังกล่าวแตกต่างจากประเทศผู้ผลิตผลิตภัณฑ์นมรายสำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกาและเยอรมนี ซึ่งน้ำนมดิบประมาณครึ่งหนึ่งถูกนำไปแปรรูปเป็นซีสและผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการเก็บรักษานาน ทำให้สามารถรองรับผลผลิตส่วนเกินได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการรับซื้อน้ำนมดิบจากเกษตรกรในทางตรงกันข้าม เมื่อยอดจำหน่ายนมพร้อมดื่มของจีนลดลง โรงงานแปรรูปจึงจำเป็นต้องลดการรับซื้อน้ำนมดิบในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดภาวะน้ำนมดิบล้นตลาดและราคาปรับตัวลดลงอย่างรวดเร็ว

ในช่วงแรกของการเกิดปัญหา โรงงานแปรรูปหลายแห่งเลือกใช้วิธีแปรรูปน้ำนมดิบส่วนเกินเป็น นมผงอุตสาหกรรม (大包奶粉) เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา โดยในเดือนกุมภาพันธ์ 2566 มีการนำน้ำนมดิบไปผลิตนมผงเฉลี่ยประมาณ 10,800 ตันต่อวัน หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 17 ของปริมาณน้ำนมดิบที่รับซื้อ และมีสต็อกนมผงสะสมสูงถึงประมาณ 178,000 ตัน อย่างไรก็ตาม วิธีดังกล่าวเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้า เนื่องจากนมผงอุตสาหกรรมมีมูลค่าเพิ่มต่ำ และไม่สามารถรองรับผลผลิตส่วนเกินได้อย่างยั่งยืน

2.5 จากปัญหาระยะสั้นสู่การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม

จากการวิเคราะห์ของหน่วยงานภาครัฐและผู้เชี่ยวชาญจีน พบว่า แม้ภาวะอุปทานส่วนเกินจะส่งผลให้ราคาน้ำนมดิบลดลงและเกษตรกรจำนวนหนึ่งประสบภาวะขาดทุน แต่ปัญหาดังกล่าวมิได้สะท้อนถึงการหดตัวของตลาดผลิตภัณฑ์นมของจีนในระยะยาว หากแต่เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของอุตสาหกรรมจากรูปแบบการเติบโตที่เน้นการเพิ่มปริมาณการผลิต ไปสู่การพัฒนาที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ คุณภาพ และมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์มากขึ้น ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจีนจึงกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหามุ่งปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมทั้งระบบ แทนการใช้มาตรการแทรกแซงราคาหรือการอุดหนุนการรับซื้อเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ภาคการผลิตสามารถปรับตัวได้อย่างยั่งยืน และรักษาศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของประเทศในระยะยาว

3. แนวคิดและทิศทางการแก้ไขปัญหารัฐบาลจีน

ภายหลังจากที่อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนเผชิญภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบตั้งแต่ปี 2566 รัฐบาลจีนได้ประเมินว่า ปัญหาดังกล่าวมิใช่ความผันผวนของตลาดในระยะสั้น หากแต่เป็น **ปัญหาเชิงโครงสร้าง** ของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมทั้งระบบ ซึ่งเกิดจากการขยายกำลังการผลิตเร็วกว่าการเติบโตของอุปสงค์ ประกอบกับโครงสร้างการใช้ประโยชน์น้ำนมดิบที่ยังพึ่งพาการผลิตนมพร้อมดื่มเป็นหลัก ทำให้อุตสาหกรรมขาดความยืดหยุ่นในการรองรับผลผลิตส่วนเกิน ดังนั้น การดำเนินมาตรการแก้ไขจึงต้องมุ่งปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมทั้งระบบ มากกว่าการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการอุดหนุนราคาหรือการรับซื้อผลผลิตเพียงอย่างเดียว

จากการวิเคราะห์ของกระทรวงเกษตรและกิจการชนบทของจีน (MARA) สมาคมอุตสาหกรรมนมแห่งประเทศไทย (China Dairy Association: CDA) และผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรม เห็นพ้องกันว่า การแก้ไขปัญหาภาวะน้ำนมดิบล้นตลาดควรยึดหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) การรักษาศักยภาพการผลิตของประเทศในระยะยาว (2) การสร้างสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน (3) การยกระดับมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์นม และ (4) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในระยะยาว โดยหลีกเลี่ยงมาตรการที่อาจบิดเบือนกลไกตลาดหรือส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต

3.1 เปลี่ยนจากการขยายกำลังการผลิตสู่การยกระดับคุณภาพการผลิต

ในช่วงที่ผ่านมา การพัฒนาอุตสาหกรรมโคนมของจีนมุ่งเน้นการเพิ่มปริมาณผลผลิตเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารและลดการพึ่งพาการนำเข้าผลิตภัณฑ์นม อย่างไรก็ตาม เมื่อกำลังการผลิตเริ่มเกินความต้องการของตลาด รัฐบาลจีนจึงปรับแนวคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ โดยเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญกับ "การเพิ่มปริมาณการผลิต" (Quantity Expansion) ไปสู่ "การเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของการผลิต" (Quality-oriented Development)

แนวทางดังกล่าวมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตต่อแม่โคนมผ่านการปรับปรุงพันธุกรรม การใช้เทคโนโลยี และการบริหารจัดการฟาร์มที่มีประสิทธิภาพ มากกว่าการเพิ่มจำนวนแม่โคนม ทั้งยังสนับสนุนให้ฟาร์มปรับปรุงต้นทุนการผลิต ยกระดับมาตรฐานด้านสวัสดิภาพสัตว์ และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

3.2 ปรับสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานควบคู่กัน

รัฐบาลจีนเห็นว่า การลดกำลังการผลิตเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน หากไม่มีการขยายตลาดรองรับผลผลิต ดังนั้น การดำเนินนโยบายจึงมุ่งเน้น การบริหารจัดการทั้งด้านอุปทาน (Supply Side) และด้านอุปสงค์ (Demand Side) ไปพร้อมกัน

ด้านอุปทาน มุ่งลดกำลังการผลิตส่วนเกิน ปรับปรุงโครงสร้างการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพของฟาร์มโคนม ส่วนด้านอุปสงค์ มุ่งสร้างตลาดใหม่ผ่านการส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์นม การพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ การขยายการใช้น้ำนมดิบในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงการส่งเสริมโครงการนมโรงเรียนแห่งชาติ เพื่อให้การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์สามารถรองรับกำลังการผลิตภายในประเทศได้มากขึ้น

แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า จีนมิได้มองปัญหาน้ำนมดิบล้นตลาดในมิติของ "การลดผลผลิต" เพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับการสร้างกลไกตลาดที่สามารถรองรับผลผลิตได้อย่างยั่งยืน

3.3 เพิ่มมูลค่าการใช้ประโยชน์จากน้ำนมดิบ

หนึ่งในประเด็นสำคัญที่รัฐบาลจีนให้ความสำคัญ คือ การปรับโครงสร้างการใช้ประโยชน์จากน้ำนมดิบ โดยมองว่า การพึ่งพาการผลิตนมพร้อมดื่มในสัดส่วนสูงเป็นข้อจำกัดสำคัญของอุตสาหกรรม เมื่อการบริโภคชะลอตัว โรงงานแปรรูปไม่สามารถรองรับผลผลิตส่วนเกินได้ ทำให้ต้องลดการรับซื้อน้ำนมดิบจากเกษตรกร ดังนั้น จีนจึงกำหนดทิศทางใหม่ในการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยส่งเสริมการแปรรูปน้ำนมดิบเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและสามารถเก็บรักษาได้เป็นเวลานาน เช่น ซีส เนย วิปครีม เวียโปรตีน แลคโตเฟอร์ริน และผลิตภัณฑ์นมเชิงหน้าที่ (Functional Dairy Products) เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการวัตถุดิบ ลดการสูญเสีย และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของน้ำนมดิบภายในประเทศ

ทั้งนี้ ในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญจีน การเพิ่มสัดส่วนการผลิตผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มไม่เพียงช่วยบรรเทาปัญหาน้ำนมดิบล้นตลาดเท่านั้น แต่ยังเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนให้ก้าวสู่การแข่งขันในตลาดโลกมากขึ้น

3.4 รักษากลไกตลาดและเสริมบทบาทภาครัฐ

แม้ว่ารัฐบาลจีนจะเข้าแทรกแซงเพื่อบรรเทาผลกระทบจากภาวะอุปทานส่วนเกิน แต่หลักการสำคัญของการดำเนินนโยบาย คือ การรักษากลไกตลาดเป็นพื้นฐาน โดยหลีกเลี่ยงการอุดหนุนราคา หรือการรับซื้อผลผลิตในวงกว้าง ซึ่งอาจทำให้เกิดการผลิตเกินความจำเป็นในระยะยาว

บทบาทของภาครัฐจึงมุ่งเน้นการกำหนดนโยบาย สนับสนุนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม จัดทำระบบติดตามข้อมูลการผลิตและตลาด สนับสนุนสินเชื่อและเงินอุดหนุนเฉพาะด้าน รวมทั้งศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งระบบสำรองนมผงของรัฐ เพื่อช่วยรักษาเสถียรภาพของตลาดในช่วงที่เกิดความผันผวน โดยยังคงเปิดโอกาสให้กลไกตลาดเป็นผู้กำหนดทิศทางการผลิตและการลงทุนในระยะยาว

3.5 กำหนดยุทธศาสตร์ "5 แนวทาง" เพื่อขับเคลื่อนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม

เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นรูปธรรม รัฐบาลจีนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดกรอบการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้งระบบ ซึ่งประกอบด้วย 5 แนวทางสำคัญ ได้แก่

1) การควบคุมและปรับกำลังการผลิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

2) การปรับโครงสร้างการแปรรูป โดยเพิ่มสัดส่วนผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มและลดการพึ่งพานมพร้อมดื่ม

3) การสร้างอุปสงค์ใหม่ ผ่านการส่งเสริมการบริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และการขยายโครงการนมโรงเรียน

4) การยกระดับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพในการแข่งขัน

5) การเสริมสร้างกลไกกำกับดูแลและระบบสนับสนุนของภาครัฐ เพื่อรักษาเสถียรภาพของอุตสาหกรรมในระยะยาว

กล่าวโดยสรุป แนวคิดของรัฐบาลจีนในการแก้ไขปัญหาภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบ มิได้มุ่งเน้นการลดผลผลิตหรือการพยุงราคาในระยะสั้น แต่เป็นการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมทั้งระบบ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน ยกกระดับมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนในระยะยาว ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐบาลจีนได้นำมาดำเนินการในช่วงปี 2567 - 2569

4. มาตรการในการแก้ไขปัญหาภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบ

ภายใต้แนวคิดการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมทั้งระบบ รัฐบาลจีนได้ดำเนินการมาตรการแก้ไขปัญหาภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมตั้งแต่การบริหารจัดการการผลิตในระดับฟาร์ม การปรับโครงสร้างการแปรรูป การสร้างอุปสงค์ใหม่ ตลอดจนการใช้มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อให้การปรับตัวของอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ลดผลกระทบต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการ พร้อมทั้งรักษาศักยภาพการผลิตของประเทศในระยะยาว

4.1 การบริหารจัดการด้านอุปทาน (Supply-side Adjustment)

รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำของห่วงโซ่อุตสาหกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปริมาณการผลิตน้ำนมดิบให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยไม่กระทบต่อศักยภาพการผลิตในระยะยาว หลักการสำคัญของมาตรการนี้ คือ การลดกำลังการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ แทนการลดกำลังการผลิตทั้งหมด เพื่อให้ผู้ประกอบการที่มีศักยภาพยังคงสามารถดำเนินกิจการและรองรับการฟื้นตัวของตลาดในอนาคตได้

มาตรการสำคัญประการแรก คือ การคัดออกแม่โคนมที่ให้ผลผลิตต่ำหรือมีประสิทธิภาพการผลิตไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ โดยในช่วงปี 2567 - 2568 มีการลดจำนวนแม่โคนมประมาณ 550,000 ตัว และในปี 2569 มีแผนลดเพิ่มเติมอีกประมาณ 150,000 - 200,000 ตัว ซึ่งช่วยลดปริมาณน้ำนมดิบที่เข้าสู่ตลาด ขณะเดียวกันยังช่วยลดต้นทุนการเลี้ยงดูของเกษตรกร และเพิ่มประสิทธิภาพเฉลี่ยของฝูงโคนมทั่วประเทศ

นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยัง ชะลอการลงทุนและการอนุมัติโครงการฟาร์มโคนมแห่งใหม่ โดยเฉพาะฟาร์มขนาดใหญ่ในพื้นที่ที่มีปริมาณการผลิตเกินความต้องการ พร้อมกำหนดให้การขยายกำลังการผลิตในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 15 ต้องสอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการของตลาด เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดภาวะอุปทานส่วนเกินซ้ำในอนาคต

ในขณะเดียวกัน จีนได้เปลี่ยนแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมจาก การเพิ่มจำนวนแม่โคนม ไปสู่ การเพิ่มผลผลิตต่อแม่โคนม ผ่านการปรับปรุงพันธุ์กรรม การใช้ระบบฟาร์มอัจฉริยะ (Smart Dairy Farm) การยกระดับโภชนาการสัตว์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการฟาร์ม เพื่อให้สามารถรักษาปริมาณผลผลิตที่จำเป็นต่อความมั่นคงด้านอาหาร โดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มจำนวนสัตว์เลี้ยง ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรในระยะยาว

อีกมาตรการหนึ่งที่ได้รับความสนใจ คือ การส่งเสริมการเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมโคนมและโคเนื้อ โดยสนับสนุนให้ใช้แม่โคนมที่ถูกคัดออกจากระบบการผลิตนมไปผลิตลูกโคเนื้อผ่านการผสมข้ามสายพันธุ์ (Dairy-Beef Crossbreeding) ซึ่งช่วยลดการสูญเสียจากการคั้ทิ้ง เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของสัตว์ และสร้างรายได้เพิ่มเติมให้แก่เกษตรกร ถือเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ในภาคปศุสัตว์

กล่าวโดยสรุป มาตรการด้านอุปทานของจีนมิได้มุ่งลดการผลิตอย่างเด็ดขาด แต่เป็นการปรับโครงสร้างกำลังการผลิต เพื่อให้ระบบการผลิตมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ลดต้นทุน และสร้างความสมดุลระหว่างกำลังการผลิตกับความต้องการของตลาด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการฟื้นฟูอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมในระยะยาว

4.2 การปรับโครงสร้างการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์นม

รัฐบาลจีนประเมินว่า แม้จะสามารถควบคุมปริมาณการผลิตน้ำนมดิบได้ แต่หากโครงสร้างการใช้ประโยชน์จากน้ำนมดิบยังคงพึ่งพาการผลิตนมพร้อมดื่มเป็นหลัก อุตสาหกรรมก็ยังมีความเสี่ยงที่จะเผชิญกับภาวะอุปทานส่วนเกินอีกในอนาคต ดังนั้น จึงให้ความสำคัญกับการ ปรับโครงสร้างการแปรรูป ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการด้านอุปทาน

ผู้เชี่ยวชาญด้านอุตสาหกรรมนมของจีนชี้ให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่มมีข้อจำกัดด้านอายุการเก็บรักษา เมื่อยอดจำหน่ายลดลง โรงงานจำเป็นต้องลดการรับซื้อน้ำนมดิบในทันที ต่างจากผลิตภัณฑ์ เช่น ชีส เนย หรือผลิตภัณฑ์นมชนิดแห้ง ซึ่งสามารถเก็บรักษานานกว่า และช่วยกระจายการใช้น้ำนมดิบตลอดทั้งปีได้

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจีนจึงส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเพิ่มสัดส่วนการผลิต ชีส เนย วิปครีม ครีม ผลิตภัณฑ์นมชนิดแห้ง และผลิตภัณฑ์นมมูลค่าเพิ่มอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการวัตถุดิบ และลดการพึ่งพาผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่มเพียงประเภทเดียว

นอกจากนี้ จีนยังเร่งพัฒนาอุตสาหกรรม ส่วนประกอบอาหารจากนม (Dairy Ingredients) โดยสนับสนุนการวิจัยและผลิตวัตถุดิบมูลค่าสูง ได้แก่ แลคโตเฟอรัลิน (Lactoferrin) เวย์โปรตีน (Whey Protein) และสารประกอบเชิงหน้าที่อื่น ๆ (Functional Ingredients) ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญในอุตสาหกรรมอาหารเพื่อสุขภาพ อาหารสำหรับทารก และผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มนี้นอกจากจะช่วยเพิ่มมูลค่าของน้ำนมดิบแล้ว ยังช่วยลดการพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนในระยะยาว

อีกประเด็นที่รัฐบาลจีนให้ความสำคัญ คือ การลดการผลิตนมผงอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งในช่วงแรกของการเกิดภาวะน้ำนมดิบล้นตลาด โรงงานจำนวนมากใช้วิธีนำน้ำนมดิบส่วนเกินไปผลิตเป็นนมผงเพื่อยืดอายุการเก็บรักษา แม้ว่าวิธีดังกล่าวจะช่วยลดแรงกดดันต่อการรับซื้อน้ำนมดิบในระยะสั้น แต่ผู้เชี่ยวชาญของจีนเห็นว่าเป็นเพียงการ "เลื่อนปัญหาออกไป" เนื่องจากนมผงอุตสาหกรรมมีมูลค่าเพิ่มต่ำ และเมื่อมีปริมาณสะสมมากก็จะกลายเป็นภาระด้านต้นทุนและการบริหารสต็อกในอนาคต

ดังนั้น รัฐบาลจีนจึงกำหนดเป้าหมายลดการผลิตนมผงอุตสาหกรรมลงอย่างต่อเนื่อง โดยปริมาณการผลิตลดลงจากระดับสูงสุดประมาณ 20,000 ตันต่อวัน เหลือประมาณ 4,000 ตันต่อวัน พร้อมส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเปลี่ยนไปผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมจีน จากเดิมที่มุ่งเน้นการระบายผลผลิตส่วนเกิน ไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปเชิงลึกและการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์

มาตรการทั้งสองด้านข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า **รัฐบาลจีนไม่ได้มุ่ง "ลดการผลิตนม" แต่กำลัง "ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมนม"** โดยดำเนินการควบคู่กันทั้งการลดกำลังการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการยกระดับการใช้ประโยชน์จากน้ำนมดิบผ่านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่ม แนวทางดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้การผลิตน้ำนมดิบของจีนสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ขณะเดียวกันก็รักษาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในระยะยาว

4.3 การสร้างอุปสงค์ใหม่และการขยายการบริโภคผลิตภัณฑ์นม (Demand-side Measures)

รัฐบาลจีนเห็นว่า การลดกำลังการผลิตเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบได้อย่างยั่งยืน หากไม่มีการขยายตลาดรองรับผลผลิตที่มีอยู่ ดังนั้น นอกจากการดำเนินมาตรการด้านอุปทานแล้ว จีนยังให้ความสำคัญกับการ **สร้างอุปสงค์ใหม่ (New Demand Creation)** และการส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์นมภายในประเทศควบคู่กันไป เพื่อให้การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์สามารถรองรับกำลังการผลิตภายในประเทศได้ในระยะยาว และลดความผันผวนของตลาดน้ำนมดิบในอนาคต

(1) ขยายการใช้น้ำนมดิบในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

รัฐบาลจีนสนับสนุนให้ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์นมเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอาหาร เครื่องดื่ม และบริการอาหาร (Food Service) มากขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านค้า เครื่องดื่มสมัยใหม่ ร้านเบเกอรี่ และอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ซึ่งมีความต้องการใช้ครีม เนย ชีส และวัตถุดิบจากนมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แนวทางดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนบทบาทของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมจากเดิมที่พึ่งพาการจำหน่ายนมพร้อมดื่มแก่ผู้บริโภค (Business-to-Consumer: B2C) เป็นหลัก ไปสู่การเพิ่มสัดส่วนการจำหน่ายวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาหาร (Business-to-Business: B2B) ซึ่งช่วยกระจายความเสี่ยงของตลาด และสร้างช่องทางการใช้ประโยชน์จากน้ำนมดิบที่หลากหลายมากขึ้น

(2) พัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม

จากการที่จีนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงส่งเสริมให้ผู้ประกอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของประชากรแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ เช่น นมสูตรเฉพาะ อาหารทางการแพทย์ (Medical Foods) และผลิตภัณฑ์เสริมโภชนาการที่มีโปรตีนและแคลเซียมสูง รวมถึงโยเกิร์ตและผลิตภัณฑ์นมหมักที่ย่อยง่าย

ขณะเดียวกัน ยังสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์นมเชิงหน้าที่ (Functional Dairy Products) ที่ตอบสนองต่อแนวโน้มการดูแลสุขภาพของผู้บริโภค เช่น ผลิตภัณฑ์ที่เสริมโปรไบโอติก โปรตีนคุณภาพสูง หรือสารอาหารเฉพาะทาง เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และขยายฐานผู้บริโภคใหม่ ซึ่งนอกจากจะช่วยเพิ่มการบริโภคนมภายในประเทศแล้ว ยังช่วยยกระดับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนให้สามารถแข่งขันในตลาดที่มีมูลค่าสูงได้มากขึ้น

(3) ส่งเสริมการบริโภคนมผ่านโครงการนมโรงเรียนแห่งชาติ

รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับ **โครงการนมโรงเรียนแห่งชาติ (国家“学生饮用奶计划” หรือ National School Milk Program)** ในฐานะมาตรการด้านโภชนาการและสุขภาพของเด็กและเยาวชน ควบคู่กับการส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์นมภายในประเทศ โดยเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนตั้งแต่ปี 2543 ภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐของจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงภาวะโภชนาการและสุขภาพของนักเรียน ส่งเสริมการเจริญเติบโตของเด็กและเยาวชน ตลอดจนสร้างพฤติกรรมบริโภคนมอย่างเหมาะสมตั้งแต่วัยเรียน ทั้งนี้ โครงการเริ่มจากการดำเนินงานในพื้นที่นำร่อง ก่อนขยายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

หลักการสำคัญของโครงการคือ **“ภาครัฐเป็นผู้ชี้แนะ นักเรียนบริโภคโดยสมัครใจ”** โดยภาครัฐทำหน้าที่กำหนดแนวทาง สนับสนุน และกำกับดูแลการดำเนินงาน ขณะที่นักเรียนและผู้ปกครองเป็นผู้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการโดยสมัครใจ โรงเรียนไม่สามารถกำหนดโควตาหรือบังคับให้นักเรียนซื้อหรือบริโภคนม ทั้งนี้ การส่งเสริมการบริโภคเน้นการให้ความรู้ด้านโภชนาการและการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความตระหนักถึงประโยชน์ของการบริโภคนมและพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสม

โครงการยังมีระบบ **รับรองและกำกับดูแลผู้ผลิตและผลิตภัณฑ์นมสำหรับนักเรียน** เพื่อควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์ที่เข้าร่วมโครงการสามารถใช้เครื่องหมาย **“中国学生饮用奶” (China Student Milk)** ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และต้องผ่านข้อกำหนดด้านคุณภาพและความปลอดภัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีการกำกับดูแลกระบวนการตั้งแต่การผลิต การขนส่ง การจัดเก็บ และการแจกจ่ายในสถานศึกษา เพื่อให้มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ที่เข้าสู่โรงเรียนมีคุณภาพและปลอดภัยสำหรับนักเรียน

ต่อมาในปี 2565 สมาคมอุตสาหกรรมนมแห่งประเทศจีน (China Dairy Association) ได้ปรับปรุง “ระเบียบการส่งเสริมและบริหารจัดการโครงการนมโรงเรียนแห่งชาติ” เพื่อยกระดับการบริหารจัดการโครงการให้สอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมนมและความต้องการด้านโภชนาการ โดยมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ด้านผลิตภัณฑ์และการนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่สถานศึกษา รวมทั้งเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่สามารถเข้าร่วมโครงการ เช่น นมพาสเจอร์ไรส์ และนมหมัก นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่มที่มีอยู่เดิม ตลอดจนยกระดับข้อกำหนดด้านคุณภาพน้ำนมดิบ กระบวนการผลิต และระบบควบคุมความปลอดภัย ส่งผลให้โครงการมีลักษณะเป็นระบบบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์นมสำหรับนักเรียนที่มีมาตรฐาน มากกว่าการจัดส่งนมเข้าสู่โรงเรียนเพียงอย่างเดียว

โครงการมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2568 ซึ่งครบรอบ 25 ปี ของการดำเนินโครงการ ครอบคลุม **31 มณฑล/เขตปกครองตนเอง และนครที่ขึ้นตรงต่อรัฐบาลกลาง** มีโรงเรียนเข้าร่วมมากกว่า **100,000 แห่ง** และมีนักเรียนได้รับประโยชน์ประมาณ **31.34 ล้านคน** ขณะที่ปริมาณการจัดส่งนมสำหรับนักเรียนเฉลี่ยต่อวันเพิ่มขึ้นจากประมาณ **500,000 หน่วยในปี 2544 เป็น 26.72 ล้านหน่วยในปี 2567** เพิ่มขึ้นกว่า 50 เท่า นอกจากนี้ ยังมีผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์นมที่ได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมาย **“中国学生饮用奶” (China Student Milk)** จำนวน 176 ราย จาก 98 กลุ่มบริษัท และมีกำลังการรับน้ำนมดิบรวมประมาณ **94,000 ตันต่อวัน** สะท้อนถึงขนาดของโครงการและความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุตสาหกรรมนมภายในประเทศ

สำหรับความเชื่อมโยงกับภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบ โครงการนมโรงเรียนมีบทบาทในด้านอุปสงค์ใน 2 ช่วงเวลา กล่าวคือ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การหยุดหรือชะลอการเรียนการสอนและกิจกรรมในสถานศึกษาส่งผลให้การบริโภคนมในโรงเรียนลดลง โดยพบว่า การผลิตนมสำหรับโครงการนมโรงเรียนลดลงประมาณร้อยละ 40 - 50 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาด ส่งผลให้ความต้องการใช้น้ำนมดิบของโรงงานแปรรูปลดลง และเป็นหนึ่งในปัจจัยที่เพิ่มแรงกดดันต่อภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบในช่วงดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การลดลงของการบริโภคนมในโรงเรียนถือเป็นเพียงหนึ่งในปัจจัยด้านอุปสงค์ที่ซ้ำเติมปัญหาน้ำนมดิบล้นตลาด มิใช่สาเหตุหลักของปัญหา เนื่องจากภาวะอุปทานส่วนเกินเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน ทั้งการขยายกำลังการผลิตที่รวดเร็ว การชะลอตัวของการบริโภค การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และภาวะเศรษฐกิจ ดังนั้น ภายหลังจากสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลาย การขยายโครงการนมโรงเรียนจึงมีความสำคัญในฐานะกลไกสร้างอุปสงค์ภายในประเทศในระยะยาว โดยช่วยสร้างพฤติกรรมบริโภคนมตั้งแต่วัยเด็กและเพิ่มช่องทางการบริโภคผลิตภัณฑ์นมอย่างต่อเนื่อง

ในภาพรวม โครงการนมโรงเรียนแห่งชาติของจีนมีเป้าหมายหลักด้านการพัฒนาภาวะโภชนาการและสุขภาพของเด็กและเยาวชน ขณะที่การส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์นมและการสร้างอุปสงค์ให้แก่อุตสาหกรรมนมเป็นผลที่เกิดขึ้นควบคู่กัน ดังนั้น ในบริบทของการแก้ไขปัญหา น้ำนมดิบล้นตลาด โครงการดังกล่าวจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือด้านอุปสงค์ที่ช่วยขยายตลาดภายในประเทศและสร้างฐานการบริโภคที่มีเสถียรภาพในระยะยาว ควบคู่กับมาตรการลดกำลังการผลิตส่วนเกินและการปรับโครงสร้างไปสู่ผลิตภัณฑ์นมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง

(4) มาตรการส่งเสริมการบริโภคนมของประชาชน

นอกเหนือจากการขยายตลาดเฉพาะกลุ่ม รัฐบาลจีนยังดำเนินกิจกรรมประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของการบริโภคผลิตภัณฑ์นมต่อสุขภาพ พร้อมทั้งเป้าหมายเพิ่มการบริโภคนมเฉลี่ยของประชาชนให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยหวังให้การบริโภคผลิตภัณฑ์นมเติบโตสอดคล้องกับระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชน

ในมุมมองของรัฐบาลจีน การเพิ่มการบริโภคคนภายในประเทศมิได้เป็นเพียงมาตรการช่วยเหลืออุตสาหกรรมผลิตภัณฑืเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย **Healthy China** ที่มุ่งยกระดับสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งจะช่วยสร้างอุปสงค์ภายในประเทศอย่างยั่งยืน และลดความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาดในอนาคต

มาตรการด้านอุปสงค์ของจีนสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแนวคิดจาก **"การกระตุ้นการบริโภคในระยะสั้น"** ไปสู่ **"การสร้างฐานผู้บริโภคในระยะยาว"** ผ่านการพัฒนาตลาดใหม่ การส่งเสริมผลิตภัณฑ์เฉพาะกลุ่ม และการปลูกฝังพฤติกรรมบริโภคที่ดีตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งนี้ การดำเนินมาตรการดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับนโยบายด้านสาธารณสุข การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหาร และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงทำให้การสร้างอุปสงค์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือแก้ไขปัญหาน้ำนมดิบล้นตลาด แต่เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑืของจีนในระยะยาว

4.4 มาตรการสนับสนุนและกำกับดูแลโดยภาครัฐเพื่อรักษาเสถียรภาพของอุตสาหกรรม

แม้ว่าการปรับสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานจะต้องอาศัยกลไกตลาดเป็นพื้นฐาน แต่รัฐบาลจีนเห็นว่า ภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบได้ส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม และสภาพคล่องของผู้ประกอบการแปรรูปอย่างกว้างขวาง หากปล่อยให้กลไกตลาดดำเนินไปเพียงลำพัง อาจทำให้เกษตรกรจำนวนมากเลิกประกอบอาชีพ ส่งผลให้กำลังการผลิตหดตัวมากเกินไป และก่อให้เกิดภาวะขาดแคลนวัตถุดิบเมื่อความต้องการบริโภคกลับมาฟื้นตัวในอนาคต ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจีนจึงกำหนดมาตรการสนับสนุนและกำกับดูแลควบคู่กับการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม เพื่อให้การปรับตัวเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ลดผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และรักษาความสามารถในการผลิตของประเทศในระยะยาว

(1) สนับสนุนด้านการเงินและสินเชื่อแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการ

รัฐบาลจีนและรัฐบาลท้องถิ่นได้ดำเนินมาตรการสนับสนุนด้านการเงินแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมและผู้ประกอบการแปรรูปนม เพื่อบรรเทาผลกระทบจากราคาน้ำนมดิบที่ลดลง โดยมาตรการสำคัญประกอบด้วย การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การอุดหนุนดอกเบี้ยเงินกู้ การขยายระยะเวลาชำระหนี้ และการจัดสรรเงินอุดหนุนเฉพาะด้านสำหรับการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

มาตรการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถรักษาสภาพคล่องในช่วงที่รายได้ลดลง ลดความเสี่ยงจากการเลิกกิจการ และสนับสนุนให้สามารถลงทุนในการปรับปรุงฟาร์มและโรงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แทนการมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการอุดหนุนราคาน้ำนมดิบโดยตรง ซึ่งอาจทำให้เกิดการผลิตเกินความจำเป็นในระยะยาว

(2) พัฒนาระบบประกันภัยและบริหารความเสี่ยง

รัฐบาลจีนยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบประกันภัยสำหรับฟาร์มโคนม เพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา โรคระบาด และภัยธรรมชาติ โดยมุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงทางธุรกิจได้ดีขึ้น และลดผลกระทบจากความไม่แน่นอนของตลาด

แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐ จากการให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา ไปสู่การสร้างกลไกบริหารความเสี่ยงที่ช่วยเพิ่มความมั่นคงให้แก่ภาคการผลิตในระยะยาว

(3) สร้างกลไกประสานราคารับซื้อมันน้ำนมดิบ

อีกหนึ่งมาตรการสำคัญ คือ การจัดตั้งกลไกประสานราคารับซื้อมันน้ำนมดิบในพื้นที่ผลิตสำคัญ เพื่อให้ผู้ประกอบการ โรงงานแปรรูป และเกษตรกรสามารถหารือร่วมกันในการกำหนดราคาอ้างอิงที่สะท้อนต้นทุนการผลิตและสถานะตลาดอย่างเหมาะสม

รัฐบาลจีนไม่ได้กำหนดราคากลางหรือแทรกแซงราคาตลาดโดยตรง แต่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและกำกับดูแล เพื่อป้องกันการแข่งขันด้านราคาที่รุนแรงเกินควร ซึ่งอาจส่งผลให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนต่ำกว่าต้นทุนการผลิต และกระทบต่อเสถียรภาพของอุตสาหกรรมในภาพรวม

(4) ศึกษาการจัดตั้งระบบสำรองนมผงของรัฐ

จากบทเรียนที่เกิดขึ้นในช่วงภาวะอุปทานส่วนเกิน ผู้เชี่ยวชาญของจีนได้เสนอให้รัฐบาลพิจารณาจัดตั้ง ระบบสำรองนมผงของรัฐ (Strategic Milk Powder Reserve) ซึ่งมีแนวคิดคล้ายกับระบบสำรองธัญพืชหรือเนื้อสัตว์ของประเทศ

หลักการของระบบดังกล่าว คือ เมื่อเกิดภาวะผลผลิตล้นตลาด รัฐจะรับซื้อนมผงเข้าสำรองเพื่อลดแรงกดดันต่อราคา และเมื่อเกิดภาวะขาดแคลนหรือมีเหตุฉุกเฉิน ก็สามารถนำสต็อกดังกล่าวออกสู่ตลาดได้ วิธีการนี้จะช่วยลดความผันผวนของราคา รักษาเสถียรภาพของอุตสาหกรรม และเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของประเทศในระยะยาว อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวยังอยู่ในขั้นของการศึกษาและพิจารณาความเหมาะสม โดยคำนึงถึงภาระงบประมาณ การบริหารสต็อก และผลกระทบต่อกลไกตลาดเป็นสำคัญ

(5) พัฒนาระบบข้อมูลและการติดตามสถานการณ์ตลาด

รัฐบาลจีนยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการผลิต การตลาด และราคาผลิตภัณฑ์นม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามสถานการณ์และคาดการณ์แนวโน้มของตลาดอย่างใกล้ชิด โดยข้อมูลดังกล่าวช่วยให้ทั้งภาครัฐและผู้ประกอบการสามารถวางแผนการผลิต การลงทุน และการบริหารจัดการอุปทานได้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงมากขึ้น ลดความเสี่ยงจากการขยายกำลังการผลิตเกินความต้องการของตลาดเช่นที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

มาตรการสนับสนุนของรัฐบาลจีนสะท้อนให้เห็นว่า จีนมิได้ใช้แนวทาง การแทรกแซงราคา เป็นเครื่องมือหลักในการแก้ไขปัญหา แต่ให้ความสำคัญกับการสร้าง "กลไกสนับสนุนการปรับตัว" (Adjustment Support Mechanism) เพื่อช่วยให้เกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถปรับโครงสร้างการผลิตได้โดยไม่สูญเสียศักยภาพในการแข่งขัน

แนวทางดังกล่าวแตกต่างจากการอุดหนุนรายได้ในระยะสั้น เนื่องจากมุ่งเน้นการรักษาความสามารถในการผลิตของภาคอุตสาหกรรม ควบคู่กับการปล่อยให้กลไกตลาดทำหน้าที่กำหนดทิศทางการผลิตในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่ให้ภาครัฐทำหน้าที่กำกับและสนับสนุนมากกว่าการเข้าแทรกแซงตลาดโดยตรง

5. ผลของมาตรการและแนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีน

ภายหลังจากที่รัฐบาลจีนดำเนินมาตรการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2567 เป็นต้นมา ทั้งการบริหารจัดการด้านอุปทาน การปรับโครงสร้างการแปรรูป การขยายการบริโภค และการสนับสนุนจากภาครัฐ สถานการณ์ของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมเริ่มมีสัญญาณปรับตัวดีขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป แม้ว่าจะยังไม่กลับเข้าสู่ภาวะสมดุลอย่างสมบูรณ์ แต่ความไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานได้ลดระดับลงอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับช่วงที่เกิดภาวะน้ำนมดิบล้นตลาดในปี 2566 - 2567

5.1 ปริมาณน้ำนมดิบเริ่มเข้าสู่ภาวะสมดุลมากขึ้น

ผลจากการดำเนินมาตรการควบคุมกำลังการผลิต โดยเฉพาะการลดจำนวนแม่โคนมที่มีประสิทธิภาพต่ำ การชะลอการลงทุนในฟาร์มโคนมแห่งใหม่ และการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ส่งผลให้ปริมาณน้ำนมดิบของจีนเริ่มทรงตัว หลังจากขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงหลายปีก่อนหน้า

ข้อมูลการผลิตน้ำนมดิบของจีนแสดงให้เห็นว่า หลังจากผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนแตะระดับเกือบ 42 ล้านตัน ในปี 2566 ปริมาณการผลิตได้ปรับลดลงในปี 2567 และทรงตัวในปี 2568 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการควบคุมกำลังการผลิตเริ่มส่งผลในทางปฏิบัติ และช่วยลดแรงกดดันด้านอุปทานภายในประเทศได้ในระดับหนึ่ง

ทั้งนี้ รัฐบาลจีนมิได้กำหนดเป้าหมายลดการผลิตอย่างถาวร แต่มีเป้าหมายให้ปริมาณการผลิตสอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการของตลาด พร้อมรักษาศักยภาพการผลิตของประเทศเพื่อรองรับความต้องการบริโภคในระยะยาว

5.2 ราคาน้ำมันดิบเริ่มฟื้นตัวและเสถียรภาพของตลาดปรับตัวดีขึ้น

ภายหลังจากการลดกำลังการผลิตและการสร้างอุปสงค์ใหม่ ราคาน้ำมันดิบภายในประเทศเริ่มมีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้น โดยในช่วงกลางปี 2569 ราคาน้ำมันดิบเฉลี่ยในพื้นที่ผลิตสำคัญเพิ่มขึ้นมาอยู่ในระดับมากกว่า 3.04 หยวนต่อกิโลกรัม หลังจากปรับลดลงต่อเนื่องในช่วงก่อนหน้านี้ แม้ว่าจะระดับราคาจะยังไม่กลับสู่ระดับก่อนเกิดภาวะอุปทานส่วนเกิน แต่ถือเป็นสัญญาณว่าความไม่สมดุลของตลาดเริ่มคลี่คลาย และมาตรการที่ภาครัฐดำเนินการเริ่มส่งผลต่อกลไกตลาดอย่างเป็นรูปธรรม

ในขณะเดียวกัน ปริมาณการนำน้ำมันดิบไปผลิตนมผงอุตสาหกรรมเพื่อลดแรงกดดันจากผลผลิตส่วนเกินก็ลดลงอย่างต่อเนื่อง สะท้อนว่าผู้ประกอบการสามารถบริหารจัดการผลผลิตผ่านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มได้มากขึ้น

5.3 อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมเริ่มเปลี่ยนผ่านสู่การผลิตที่เน้นคุณภาพและมูลค่าเพิ่ม

การดำเนินมาตรการของรัฐบาลจีนไม่ได้มุ่งเพียงการแก้ไขปัญหาระยะสั้น แต่ยังส่งผลให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินธุรกิจ โดยหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่ม การลงทุนด้านเทคโนโลยี และการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมากขึ้น

ผู้ประกอบการรายใหญ่เริ่มลดการพึ่งพาผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่มเพียงประเภทเดียว และขยายการผลิตชีส เนย วิปครีม ผลิตภัณฑ์นมเชิงหน้าที่ รวมถึงวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมอาหาร เช่น เวียโปรตีนและแลคโตเฟอรัลิน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและมีแนวโน้มความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดโลก

แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนว่า อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนกำลังเปลี่ยนผ่านจากการแข่งขันด้านปริมาณการผลิต ไปสู่การแข่งขันด้านคุณภาพ นวัตกรรม และมูลค่าเพิ่ม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของจีนในระยะยาว

5.4 ความท้าทายที่ยังต้องติดตาม

แม้ว่าสถานการณ์จะเริ่มปรับตัวดีขึ้น แต่ผู้เชี่ยวชาญของจีนเห็นว่า อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมยังคงเผชิญความท้าทายหลายประการ ได้แก่ การฟื้นตัวของกำลังซื้อภายในประเทศที่ยังไม่เต็มที่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรจากอัตราการเกิดที่ลดลง การแข่งขันจากเครื่องดื่มทางเลือก และความผันผวนของต้นทุนการผลิต

นอกจากนี้ การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมยังต้องอาศัยระยะเวลา เนื่องจากการเปลี่ยนสายการผลิต การลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ และการสร้างตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่ม ไม่สามารถดำเนินการได้ในระยะเวลาดังนั้น รัฐบาลจีนจึงยังคงให้ความสำคัญกับการติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด และพร้อมปรับมาตรการให้สอดคล้องกับสถานะตลาดที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

5.5 แนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนในระยะต่อไป

จากทิศทางการดำเนินนโยบายของรัฐบาลจีน คาดว่าในระยะต่อไป การพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนจะมุ่งเน้น การเติบโตเชิงคุณภาพ (High-quality Development) มากกว่าการขยายกำลังการผลิต โดยให้ความสำคัญกับการยกระดับประสิทธิภาพของฟาร์มโคนม การพัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่ม การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การเพิ่มสัดส่วนผลิตภัณฑ์ที่สามารถแข่งขันในตลาดโลก และการสร้างสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานอย่างยั่งยืน

ในภาพรวม การดำเนินมาตรการของรัฐบาลจีนสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นม จากเดิมที่ให้ความสำคัญกับ "การเพิ่มปริมาณการผลิต" ไปสู่ "การเพิ่มคุณภาพ ประสิทธิภาพ และมูลค่าเพิ่ม" ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่มุ่งขับเคลื่อนการเติบโตด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี และการพัฒนาคุณภาพของอุตสาหกรรมมากกว่าการขยายตัวเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว

6. ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรประจำกรุงปักกิ่ง

จากการศึกษาสถานการณ์อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า ภาวะอุปทานส่วนเกินของน้ำนมดิบที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2566 - 2567 ไม่ได้เป็นเพียงผลจากการเพิ่มขึ้นของกำลังการผลิต แต่สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนจากรูปแบบการเติบโตที่เน้นการขยายปริมาณการผลิต (Quantity-driven Growth) ไปสู่การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ และมูลค่าเพิ่ม (High-quality Development) มากขึ้น ดังนั้น มาตรการที่รัฐบาลจีนนำมาใช้จึงมิได้มุ่งแก้ไขปัญหานี้เฉพาะหน้าด้วยการพยุงราคาน้ำนมดิบหรือรับซื้อผลผลิตส่วนเกิน แต่เป็นการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมทั้งระบบ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในระยะยาว

กรณีศึกษาของจีนแสดงให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาปริมาณน้ำนมดิบล้นตลาดอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กันทั้งด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด ไม่ควรมุ่งใช้มาตรการรับซื้อหรืออุดหนุนราคาเพียงอย่างเดียว เนื่องจากมาตรการดังกล่าวอาจช่วยบรรเทาผลกระทบได้ในระยะสั้น แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของอุตสาหกรรมได้

สำหรับประเทศไทย ซึ่งกำลังดำเนินนโยบายส่งเสริมการบริโภคนมภายในประเทศ และยกระดับอุตสาหกรรมโคนม การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์นมมูลค่าเพิ่ม การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาส่วนประกอบอาหารจากนม รวมทั้งการขยายการใช้น้ำนมดิบในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อาจเป็นแนวทางที่ควรศึกษาและพิจารณานำมาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มมูลค่าของน้ำนมดิบภายในประเทศ และลดการพึ่งพาตลาดนมพร้อมดื่มเพียงประเภทเดียว

นัยต่อการติดตามสถานการณ์ของไทย

แม้ว่าจีนจะเป็นประเทศผู้ผลิตน้ำนมดิบรายใหญ่ของโลก แต่ยังคงเป็นผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์นมหลายประเภท โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มและวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมอาหาร ดังนั้น การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนในระยะต่อไป อาจส่งผลต่อรูปแบบการนำเข้าและการแข่งขันในตลาดผลิตภัณฑ์นมโลก ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยควรติดตามนโยบายและทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของจีนอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะการส่งเสริมการผลิตชีส ผลิตภัณฑ์นมเชิงหน้าที่ และส่วนประกอบอาหารจากนม ตลอดจนมาตรการสนับสนุนด้านการวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งอาจส่งผลต่อโครงสร้างการแข่งขันของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมในภูมิภาคเอเชียในอนาคต และเป็นประเด็นที่ไทยควรนำมาประกอบการกำหนดนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมโคนมและผลิตภัณฑ์นมของประเทศต่อไป

สปช. ปักกิ่ง

7 สิงหาคม 2569

แหล่งที่มา

- หนังสือพิมพ์เกษตรกรรายวัน (农民日报) บทความ “ใช้ 5 มาตรการแก้ไขปัญหาปริมาณน้ำนมดิบล้นตลาดเป็นช่วง ๆ” (用“五招”化解生鲜乳阶段性过剩) วันที่ 6 เมษายน 2566
- หนังสือพิมพ์เกษตรกรรายวัน (农民日报) บทความ “ภายใต้แรงกดดันของอุตสาหกรรมนม มาดูกันว่าธุรกิจนมของกลุ่มเกษตรกรจีนพลิกสถานการณ์อย่างไร” (行业压力之下 · 看农垦乳业如何破局) วันที่ 16 มิถุนายน 2568
- สมาคมอุตสาหกรรมนมจีน (中国奶业协会) และสมาคมอุตสาหกรรมนมและผลิตภัณฑ์นมจีน (中国乳制品工业协会) รายงานและข้อมูลวิเคราะห์สถานการณ์อุตสาหกรรมนมจีน
- กระทรวงเกษตรและกิจการชนบทแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลด้านนโยบายและการพัฒนาอุตสาหกรรมโคนมจีน

